

PROŠLOST

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 61
Godina XXXI
Maj, 2026.
[str. 69-94]

© Monos 2026

Ustrojstvo i transformacija Druge satnije "Soko" građaničke bojne Hadžiefendićeve legije (1942–1944)

Omer Hamzić

Rad predstavlja mikrohistorijsku analizu ustrojstva građaničke bojne Hadžiefendićeve legije kroz studiju slučaja Druge satnije "Soko" u periodu 1942–1944. godine. Na osnovu arhivske evidencije o 224 pripadnika jedinice rekonstruira se teritorijalna, starosna i rodovska (po familijama) struktura sastava, dinamika upisa i ispisa, te proces političkog i organizacionog raslojavanja te jedinice 1943. godine. Posebna pažnja posvećena je ulozi zapovjednika Ibrahima Pjanića kao ključne figure u tranziciji od mjesne DOMDO formacije koja se reorganizuje i preoblikuje u satniju zelenog kadra, odnosno Bosanskih planinaca i da bi kasnije postala sastavni dio 25. ustaške bojne na čije čelo staje Ibrahim Pjanić. Analiza pokazuje da je satnija "Soko" bila izrazito lokalna, teritorijalno homogena i rodovski strukturirana jedinica, čiji se kontinuitet može pratiti od osnivačkog upisa 8. marta 1942. do njenog preoblikovanja u "Zeleni kadar" krajem 1943. godine.

Ključne riječi: Hadžiefendićeva legija; DOMDO pukovnija; Gračanica; Druga satnija "Soko"; Bosanski planinci; Ibrahim Pjanić; Drugi svjetski rat; mikrohistorija; lokalne vojne formacije.

UVOD

Formiranje i djelovanje Druge satnije DOMDO "Soko" ne može se razumjeti izolirano od šireg procesa uspostave i transformacije mjesnih vojnih struktura na prostoru gračaničkog sreza i šireg prostora Bosne i Hercegovine tokom Drugog svjetskog rata. U tom smislu, satnija "Soko" predstavlja mikro-primjer načina na koji su se prelamali vojni, sigurnosni i politički procesi u prostoru sjeveroistočne Bosne od 1941. do 1944. godine.

Ustrojstvo mjesnih jedinica Hadžiefendićeve legije, kasnije integrirane u sistem DOMDO pukovnije, na prostoru sjeveroistočne Bosne predstavlja važan segment vojne i političke historije Drugog svjetskog rata u ovom području. Iako su procesi raslojavanja, reorganizacije i

transformacije tih jedinica u dosadašnjoj literaturi razmatrani na regionalnom planu, mikrohistorijska analiza pojedinih satnija omogućava preciznije razumijevanje lokalne ratne dinamike.

Rad se fokusira na Drugu satniju "Soko" gračaničke bojne, rekonstruirajući njeno ustrojstvo, kadrovsku strukturu, teritorijalni karakter i organizacione transformacije u periodu 1942–1944. godine. Empirijsku osnovu čini arhivska evidencija¹, dopunjena dokumentima vojnih i političkih organa iz 1943–1944. godine, uključujući izvještaje Ureda UNS, zapovjedništva 2. zbornog područja NDH² i jedinica NOVJ³, te dokumente objavljene i analizirane u monografiji *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*.⁴

- 1 Vojni arhiv Srbije, NDH, k. 153D/I, f. 2, dok. 45 (dokument je arhiviran bez ikakvih propratnih akata ili bližih objašnjenja. Na prednjoj strani omota stoji upisano crvenim velikim slovima samo "2. SAT – SOKO". Na sljedećim stranama je tabelarni spisak sastavljen tako što je komandni kadar naveden naprijed, a obični vojnici su popisani po abecednom redu; tek na kraju spiska dopisano je pet imena (koji se ne uklapaju u abecedni red, od kojih je jedan pristupio jedinici 15. 7. 1943., dok su ostala četvorica pristupili 1.8.1943., od kojih su zadnja dvojica, izgleda izašli iz jedinice 1. 11. 1943., što ipak treba uzeti sa rezervom, jer je rubrika u tabeli, kao i naznaka uz nju nejasna. Ako su istupili iz jedinice 1. 11. 1943., onda se može zaključiti da je jedinica bila na okupu i pod tim nazivom (II. sat) zasigurno do 1. 11. 1943. pod komandom Ibrahima Pjanića kao DOMDO satnija nekadašnje gračaničke bojne i da je ostala na okupu sve dok nije zvanično ušla u sastav formacije "Bosanskih planinaca" – odnosno zelenog kadra. Tek kasnije će ta satnija, zajedno sa ostalim iz drugih jedinica "Bosanskih planinaca", najvjerovatnije u avgustu 1944. ući u sastav 25. ustaške bojne na čelu sa Pjanićem i sa njim dočekati kraj rata).
- 2 Arhiv Vojske Srbije (Vojni arhiv), Fond NDH, k. 80, br. Reg. 50/5-1, Izvještaj Zapovjedništva 2. zbornog područja Ministarstvu domobranstva o stanju na području Gračanice, 29. X 1943. (Arhiv VII, fond NDH, k. 80, br. Reg. 50/5-1)
- 3 Obavještajni izvještaj Štaba Šesnaeste NOU divizije od 23. februara 1944. o jačini, rasporedu i numeraciji neprijateljskih jedinica u jednom dijelu Vojvodine, Slavonije i istočne Bosne", Zbornik IV, knj. 22, dok. 116, str. 442–443
- 4 Esad Tihić, Omer Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, Opštinski odbor SUBNOR-a i Komisija za istoriju OK SK Gračanica 1988. godine, Odlomci iz poglavlja "Zeleni kadar u borbi protiv NOP-a", str. 235–242

Satnijom je od njenog ustrojavanja zapovijedao Ibrahim Pjanić iz Sokola, čija će uloga kao lokalnog komandira imati važan uticaj na unutrašnju koheziju i kasniju transformaciju ove jedinice.

Osnovni izvor za ovu analizu predstavlja evidencijska tabela sa 224 pripadnika Druge satnije "Soko", koja se u prilogu rada objavljuje u cjelini kao dokument od posebne vrijednosti za rekonstrukciju kadrovske, teritorijalne i generacijske strukture ove jedinice.

SIGURNOSNI OKVIR I FORMIRANJE GRAČANIČKE BOJNE (1941–1942)

Nakon uspostave NDH u aprilu 1941. godine, prostor gračaničkog sreza obilježava pojačana sigurnosna nestabilnost i pojava oružanih grupa različite političke orijentacije³, naročito u ruralnom pojasu prema Ozrenu, Trebavi i dolini Spreče. U takvim okolnostima dolazi do organizovanja mjesnih straža u Sokolu i drugim muslimanskim selima. U toj fazi organizovanje straža imalo je prije svega lokalno-odbrambeni karakter, vezan za zaštitu sela i komunikacija, a ne za širu ofanzivnu vojnu funkciju. Upravo iz tih stražarskih struktura razvijat će se kasnije formalizirane vojne postrojbe.

Početkom marta 1942. zapovjedništvo Hadžiefendićeve legije iz Tuzle (u početku se zvala Dobrovoljački odjel narodnog ustanka, a tek ka-

snije DOMDO pukovnija, u narodu ostaje do kraja kao legija) ustrojava i u Gračanici jednu svoju bojnu sa četiri satnije: Gračanica, Malešići, Brijesnica i Soko.⁴ Kao datum osnivanja Gračaničke bojne može se uzeti 8. mart 1942. godine, kada je počelo masovnije pristupanje ljudstva u sve četiri njene satnije. U samom gradu ustrojeno je Zapovjedništvo bojne sa pozadinskim dijelovima, a vjerovatno istovremeno i Prva gračanička satnija. U Zapovjedništvu Gračaničke bojne, pored Sejde Đulića kao zapovjednika (u civilu geometar) zasigurno znamo da su u početku bili: dr. Avdo Prohić kao liječnik (inače sanitetski rezervni kapetan) i Nino Laznik kao opskrbnik, intendant (pastorak Rifatage Mehinagića, uglednog gračaničkog posjednika i trgovca). Kasnije će doći Haris Nurkić, rodom iz Dervente, geometar, takođe rezervni oficir, a od kraja 1942. do maja 1943. godine u tom zapovjedništvu bio je i Adem Osmanbegović, pravnik, kao rezervni natporučnik, koji se prije toga nalazio u jedinici legije u selu Gračanici kod Đurđevika. Gračanička bojna sa svoje četiri satnije brojala je oko 500 naoružanih dobrovoljaca, što je odgovaralo mirnodopskom brojnom stanju jedinice tog ranga.⁵

Prva satnija sa sjedištem u samoj Gračanici, osim gradskog područja imala je u svom sastavu i dobrovoljce u Donjoj Lohinji, Pribavi i Donjoj Orahovici, koji su bili za-

duženi za čuvanje položaja prema Spreči. Gračaničkom satnijom komandovao je Ibrahim Lika. Druga satnija sa sjedištem u Sokolu držala je položaje prema Skipovcu i Srnicama. Popunjavali su je dobrovoljci iz Sokola, Doborovaca i Sladne. Zapovjednik II. satnije bio je Ibrahim Pjanić. Zapovjedništvo 3. satnije bilo je stacionirano u Brijesnici. Satnija se popunjavala ljudstvom iz Brijesnice, Stjepan Polja, Klokotnice i Stanić Rijeke. Do kraja 1943. godine njen zapovjednik je bio Avdo Dajdžić, a kasnije natporučnik Salih Arnautalić. Četvrta satnija izbog mala je sjedište u Malešićima. Popunjavala se ljudstvom iz Malešića, Babića i Škahovice, a držala je položaje prema četnicima u Donjem i Gornjem Skipovcu i Lukavici. Zapovjednik Satnije do početka maja 1943. godine bio je natporučnik Vehid Begić, u civilu pravnik. Poslije njegovog odlaska u partizane, satnijom je zapovijedao Adem Alić.⁵

Po svojoj strukturi i namjeni bile su to tipične posadne jedinica koje su pretežno imale stražarsku i odbrambenu funkciju i samo u rjeđim situacijama učestvovala u vojno-redarstvenim akcijama sa drugim snagama NDH.

TERITORIJALNI POLOŽAJ I ODBRAMBENA FUNKCIJA DRUGE SATNIJE "SOKO"

U lokalnoj percepciji Soko je smatran svojevrsnom "sjevernom kapijom Gračanice". Takva percepcija proizlazila je iz njegovog strateškog položaja na sjevernoj liniji odbrane grada, prema pravcima Skipovac – Srnice i širem prostoru ozrenskog i majevičkog zaleđa. Zbog takvog položaja Druga satnija "Soko" imala je važnu ulogu u lokalnoj odbrambenoj strukturi Gračanice. Dobila je zadatak da zaposjedne i drži položaje prema sjevernim i sjeveroistočnim prilazima Gračanici, posebno iz pravca Skipovca i Srnica. Najvažnije uporište na toj liniji predstavljala je srednjovjekovna utvrda (lokalno nazvana "Gradina"), koja je dominirala prilaznim pravcima iz ozrenskog i majevičkog područja. Zbog takvog položaja Soko je u lokalnoj percepciji smatran "sjevernom kapijom Gračanice", a držanje te tačke imalo je neposredan uticaj na sigurnost grada.

Drugom satnijom od samog početka zapovijedao je Ibrahim Pjanić, tada u činu vodnika, kasnije narednika. Za razliku od zapovjednika ostalih satnija, koji su uglavnom poticali iz obrazovanog staleža i dijelom bili izvan lokalne sredine, Pjanić je bio mještanin Sokola, po porijeklu

5 Omer Hamzić, Formiranje i raspored jedinica Hadžiefendića legije na području Tuzlanske oblasti, Časopis za društvena pitanja i kulturu Stav br. 6/7, "Monos" Gračanica i Narodna i univerzitetska biblioteka Tuzla, 2004., 71, 72

i načinu života blizak ljudstvu kojim je zapovijedao, što je svakako uticalo na njegov autoritet unutar jedinice.

Satniju su popunjavali stanovnici Sokola, Sladne, Doborovaca, Džakula, Prijekog Brda, Vranovića, Piskavice i Škahovice. Osim držanja položaja i straža na trebavskom grebenu prema Skipovcu, nadzirali su i pravac prema Srnicama i osiguravali raskrižje puteva na prijevoju Bukva i platou Panađurište. Jedan vod, sastavljen od mještana Piskavice i Vranovića, osiguravao je prostor Hadžikadijinog hana i pravac prema Gornjoj Lohinji. U jednoj situaciji, nakon saznanja o prodoru ozrenskih četničkih grupa na slabije kontrolisan prostor između Donje Lohinje i Orahovice, s namjerom da napada na Sladnu, Pjanić je organizovao zasjede i spriječio njihovo dalje napredovanje.

Napadi trebavskih četnika u februaru i martu 1942. doveli su do šire vojne operacije snaga NDH, 20. marta iste godine. U operaciji su učestvovala domobranske i ustaške jedinice, uključujući 13. djelatnu bojnu Ustaške vojnice pod zapovjedništvom satnika Ivana Stiera, koja je bila stacionirana u Gračanici. Operacija u cjelini nije postigla očekivane rezultate, jer su četničkim snagama u pomoć pristigli dijelovi Ozrenskog partizanskog odreda, nakon čega su se domobranske i ustaške jedinice povukle.

U svim tim okršajima aktivno je učestvovala i 2. DOMDO satnija iz Sokola pod zapovjedništvom Ibrahima Pjanića, djelujući na pravcu Gračanica – Srnice – Gradačac u cilju čišćenja područja sela Međida i Zelinja od četničkih snaga. Početkom aprila 1942. uslijedili su novi četnički napadi na bošnjačka sela, uključujući i pljačke imovine stanovništva u Sokolu, Zelinji i Međidi. Pjanićeva satnija intervenisala je sredinom aprila i potisnula četničke grupe iz spomenutih sela, čime je stabilizovan prostor tog dijela gradačačkog kotara.⁶

KADROVSKA STRUKTURA I LOKALNI KARAKTER DRUGE SATNIJE "SOKO"

Arhivska tabela sa 224 pripadnika omogućava mikro-analizu sastava Druge satnije: prostorne, starosne i rodovske strukture, kao i administrativne dinamike upisa i ispisa. Evidencija je vođena kancelarijski: komandni kadar naveden je na početku, glavnina ljudstva popisana je abecedno, uz naknadna dopisivanja u ljeto 1943. godine. Svi upisi sadrže oznaku sela porijekla (ditto-znak "" ponavlja prethodni toponim), što omogućuje pouzdanu prostornu obradu.

Što se tiče prostorne strukture, od ukupno 224 evidentirana pripadnika (na tom spisku) su: 92 iz Sokola, 54 iz

6 Edin Šaković, Prilozi životopisu Ibrahima Pjanića (u povodu 35. obljetnice smrti), *Gračanički glasnik*, br. 34, 2012., 57–58

Doborovaca (u izvoru: Dobarovaca), 17 iz Piskavice, 18 iz Džakula, 19 iz Škahovice, 7 iz Sladne, 5 iz Vranovića i 4 iz Gračanice. Više od 95% sastava poticalo je iz neposrednog ruralnog prostora Soko–Doborovci. Takva koncentracija ljudstva potvrđuje izrazito lokalni, teritorijalno zatvoren karakter satnije, tipične mjesne posadne jedinice, oslonjene na seosko stanovništvo i mrežu komšijsko-rodovskih veza.

U pogledu starosne strukture, godišta rođenja kreću se između 1896. i 1920. Prosječna godina rođenja je 1911, što znači da je prosječna starost pripadnika u martu 1942. bila oko 31 godinu. Najzastupljenija su godišta 1906–1915 (oko 70% sastava). Satnija je, dakle, bila oslonjena na zrelu seosku populaciju – domaćine i radno sposobne muškarce – a ne pretežno na najmlađe mobilizacijske godišnjake. U principu pripadnici tih jedinica su se u njihove redove i sklanjali od mobilizacije, izbjegavajući bilo koju vojsku koja ih je odvodila daleko od njihovih kuća.

Što se tiče familijarne i rodovske pripadnosti najbrojnija prezimena su: Topčagić (12), Nurić/Nurkić (11), Jahić (10), Begović (9), Spahić (7), Sprečić (7), Sumbić (6) i Mahmutović (6). Ova koncentracija potvrđuje rodovsku dimenziju mobilizacije i snažnu unutrašnju koheziju jedinice, tipičnu za ruralne sredine u kojima

se vojna pripadnost širila po liniji srodstva i komšiluka.⁷

Takva rodovska i teritorijalna struktura pogodovala je jačanju autoriteta lokalnog zapovjednika, što je dodatno doprinosilo koheziji jedinice.

DINAMIKA UPISA OD OSNIVANJA SATNIJE DO KRIZE I NESTANKA DOMDO PUKOVNIJE

Upisi u Satniju grupišu se u nekoliko jasno uočljivih vremenskih perioda: 8. mart 1942 — osnivački period; 10–13. mart 1942 — konsolidacija; april–novembar 1942 — dopune; januar–maj 1943 — održavanje sastava; juli–august 1943 — kasne dopune (15. juli i 1. august 1943 dopisani na kraju spiska). Rubrika "kada (je) ispisan" pokazuje snažnu koncentraciju razduženja s datumom 1. novembar 1943. (uz ponavljajuću oznaku Z-178), što upućuje na ozbiljnije organizacione promjene u tom razdoblju, a moguće i na formalni kraj DOMDO pukovnije. Pojedinačni ispisi u decembru 1943. (Z-183, Z-188) te iznimno u januaru 1944. (npr. 7/I-44) ukazuju na produženo evidencijsko praćenje dijela sastava jedinice u tom prelaznom razdoblju reorganizacija i tendenciju da se održi u kompaktnom sastavu.

U samoj tabeli ne navode se razlozi ispisa (pogibija, premještanje, prelazak u drugu formaciju), te se za utvrđivanje ratne sudbine pojedinaca mo-

7 Tabela u prilogu

raju konsultirati dopunski izvori ako uopće postoje. Međutim, koncentracija datuma upisa u jedinicu navodi na zaključak da je ona u formalnom smislu kao operativna cjelina egzistirala najmanje do 1. novembra 1943. godine⁸, ali se iz više izvora vidi da je i nakon urušavanja DOMDO pukovnije i dalje ostala na okupu (sa manjim ili većim osipanjima) bez obzira na promjene vojno-političke situacije u njenom okruženju.

Na spiskovima poginulih i nestalih tokom Drugog svjetskog rata s područja koje je pokrivala Satnija, nalazi se 15 imena iz promatrane tabele. S obzirom da ne znamo kako je nastajao i za koga je rađen taj tabelarni spisak ili je to bio samo interni akt jedinice, teško je procijeniti karakter tih gubitaka (od 6,7%) sa stanovništva njihove težine. U svakom slučaju bili su to osjetni gubici, uz napomenu da spisak jedinice sam po sebi nije pouzdana osnova za takva poređenja.⁹

POLITIČKO RASLOJAVANJE I REORGANIZACIJA (1943–1944)

Tokom 1943. godine dolazi do vidljivog raslojavanja DOMDO struktura na prostoru sjeveroistočne Bosne. Oslobođenje Tuzle 2. oktobra 1943. i jačanje jedinica NOVJ ubrzali su proces političke i organizacione diferencijacije unutar svih mjesnih formacija. Proces osipanja znatno je intenziviran nakon odlaska (dezertiranja) više oficira – domaćih ljudi iz Tuzle, Bijeljine, Brčkog, Gradačca i Gračanice – u jedinice NOVJ. Tako je i DOMDO struktura na području gračaničkog sresa izgubila svoju raniju komandnu i političku koheziju i više nije predstavljala neku jasno profilisanu vojnu i političku snagu.

O stanju unutar DOMDO pukovnije i političkom raspoloženju muslimanskog stanovništva govori izvještaj Ureda UNS iz Tuzle od 18. augusta 1943. godine, u kojem se navodi da "Hadžiefendićeva legija, kraće zvana DOMDO, ne pokazuje uopće života", te da su pojedini legionari masovnije prelazili u partizanske jedinice.¹⁰

8 Iz raspoloživih izvora nismo mogli utvrditi da li je postojala neka službena naredba o raspuštanju DOMDO pukovnije Hadžiefendića, a pogotovo njenih nižerangiranih jedinica kao što su mjesne bojne ili satnije

9 Na spiskovima poginulih ili nestalih nalaze se sljedeće imena: 1. Avdić (Smaje) Hasan Doborovci Donji; 2. Džafić (Selima) Hasib Doborovci Donji; 3. 48 Džananović (Hasana) Halil Doborovci Gornji; 4. Džananović (Hasana) Ibrahim Doborovci Gornji; 5. Džananović (Rešida) Jusuf, zv. Jusun Doborovci Gornji; 6. Buljubašić (Ahmeta) Mustafa Džakule; 7. Halilović (Hasana) Osman Džakule; 8. Mušić (Mustafe) Šahbaz Džakule; 9. Brkić (Avde) Osman, Piskavica; 10. Spahić (Hasana) Galib Piskavica; 11. Drndić (Muje) Ibrahim Prijeko Brdo; 12. Drndić (Muje) Bajro Prijeko Brdo; 13. Topčagić (Huske) Adem; 14. Topčagić (Paše) Adul Soko; 15. Nurić (Jusufa) Hasan Škahovica. (upor: Omer Hamzić, Edin Šaković, Žrtvoslov bošnjačkog stanovništva s područja općine Gračanica 1941.-1945., *Gračanički glasnik*, 2010., br. 29, str. 92 – 122)

10 Izvještaj Ureda UNS-e iz Tuzle od 18. avgusta 1943, Arhiv TK Tuzla 5994/64.

Kao uzrok takvog stanja navodi se nepovjerenje prema njemačkoj politici, negativna percepcija njihove saradnje s nekim četničkim strukturama, te izražena vjersko-politička diferencijacija unutar lokalnog stanovništva.¹¹ Ali, ovaj izvještaj treba čitati kao akt jednog političko-policijskog organa NDH, čiji je diskurs izrazito ideološki i ne mora nužno odražavati objektivno stanje na terenu. Ovdje se koristi prvenstveno kao viđenje krize unutar DOMDO pukovnije na širem prostoru, pa i u Gračanici a ne kao neposredan dokaz o stvarnim motivima ili kolektivnim stavovima stanovništva, pogotovo po pojedinim područjima na terenu.

U jesen 1943. godine, pod pritiskom jedinica NOVJ i u kontekstu formiranja novih brigada i divizija, raspale su se gotovo sve jedinice DOMDO na području sjeveroistočne Bosne. Četrdesetodnevna partizanska vladavina Tuzlom dodatno je ubrzala proces političke diferencijacije u narodnim masama, posebno u muslimanskim i hrvatskim sredinama. Dok okupacione i upravno-policijske strukture NDH nastoje spriječiti daljnje osipanje reorganizacijom i preimenovanjem preostalih jedinica, dio pripadnika mjesnih jedinica DOMDO prelazi u NOVJ.

Dosadašnja istraživanja pokazala su da je legija u Sokolu (2. satnija DOMDO) i u tim previranjima ostala manje-više kompaktna, iako se priloženi spisak njenih pripadnika završava praktično s krajem 1943. godine. Vremenska podudarnost s opisanim političko-vojnim promjenama, dolaskom partizana u ove krajeve, te agitacija za upis pripadnika legije (DOMDO) u SS diviziju upućuje na, uslovno rečeno, jedan institucionalni prijelom koji označava kraj prvobitne faze organizovanja i postojanja te jedinice (u sastavu DOMDO pukovnije) i početke nekog novog samoorganizovanja u obliku oružanih grupa zelenog kadra koje su djelovale u početku potpuno samostalno i autonomno, a u nekim službenim izvještajima Velike župe Usora i Soli kvalifikovane kao odmetničke "u istoj rubrici" sa partizanima.¹²

Krajem oktobra 1943. godine u Gračanicu dolazi komandant 2. zbornog područja iz Slavenskog Broda, domobranski general Matija Čanić, sa zadatkom da konsoliduje domaće odbrambene strukture, prvenstveno legijske i pripremi ih za predstojeće operacije protiv jedinica NOV i POJ. O njegovoj misiji na ovom području sačuvan je izvještaj Zapovjedništva 2. zbornog područja upućen

11 Isto

12 VA Srbije, fond NDH, K. 150, f. 3, dok. 36. (Izvještaj Ministarstva oružanih snaga (Minors) opštim unutrašnjim prilikama u NDH, ekonomskim prilikama stanovništva, ... jačini grupe Huske Miljkovića, Bosanskih planinaca Nešeta Topčića i Hafiza Pandže... od 14.12.1943.)

Ministarstvu domobranstva.¹³ U tom izvještaju, uz ostalo, navodi se da je 29. oktobra 1943. zapovjednik 1. lovačkog zdruga stupio u kontakt sa više lica izbjeglih iz Tuzle, te da su slabiji dijelovi partizanskih snaga već dopirali do nekoliko sela istočno od Gračanice. Posebno se ističe dolazak zapovjednika DOMDO satnije iz Sokola, u pratnji nekog hodže, koji su zahtijevali da ih se, kako piše, povede u borbu protiv partizana ili da ih se stavi pod drugo zapovjedništvo, jer nisu željeli da ih partizani razoružaju bez borbe. Tražili su dodatno naoružanje, navodeći da je prethodnih dana više od pedeset njihovih pripadnika bilo razoružano od strane partizana. U izvještaju se konstatuje da je riječ o inicijativi dijela pripadnika DOMDO, ali da se takvo raspoloženje širi i na ostale.¹⁴

PREOBLIKOVANJE LEGIJSKIH OSTATAKA U ZELENİ KADAR (1943–1944)

Na osnovu ovih informacija, zapovjednik Čanić je naložio pojačanje posada u selima istočno od Gračanice i upućivanje vojnih obveznika u domobranske jedinice, uz opreznu procjenu da trenutni odnos snaga ne dopušta brzu ofanzivnu akciju prema Tuzli. Iz ovoga se može zaključiti da

je u jesen 1943. godine dio preostale legije (DOMDO) na gračaničkom prostoru bio spreman na otvorenije vezivanje za njemačko-ustaške formacije koje su se borile protiv NOVJ. Bio je to ozbiljan zaokret u odnosu na raniju primarno defanzivnu funkciju tih jedinica.

Interesantno je da su se skoro u isto vrijeme, od ostataka razbijene DOMDO pukovnije i u dolini Spreče, na Majevici i oko Zvornika, uz podršku nekih njemačkih komandi, pojavile neke nove teritorijalne grupe, u narodu nazvane zeleni kadar. Njih je okupljao Nešet Topčić, profesor iz Zvornika, koji se 1941. deklarirao kao ustaša. Iz naselja Prnjavor, Petrovci, Rainci, Međaš, Vukovije, Tojšići i dr. okupilo se oko osam stotina dobrovoljaca, koji su bili naoružani ograničenim brojem mitraljeza i pušaka.¹⁵ Nema dokaza da je akcija Nešeta Topčića bila sinhronizovana sa početim pregrupisavanjima legije oko Gračanice i u Sokolu.

U izvještaju velikog župana Župe Usora i Soli od 16. novembra 1943. navodi se potreba "legalizacije" svih tih "samoniklih" jedinica od strane vojnih vlasti NDH radi osiguranja njihove logističke podrške, uključujući i redovnije snabdijevanje municijom.¹⁶ To znači da je i civilna vlast

13 VA Srbije, fond NDH, k. 80, br. Reg. 50/5-1, Izvještaj Zapovjedništva 2. zbornog područja Ministarstvu domobranstva o stanju na području Gračanice, 29. X 1943.

14 Isto

15 VA Srbije, fond NDH, k. 80, br. reg. 20/5-1.

16 VA Srbije, fond NDH, k. 195, br. reg. 10/11a-1-2.

podržavala tu legalizaciju. Tako će se za nekoliko mjeseci sve jedinice Zelenog kadra formalno integrisati u domobranstvo, nastavljajući djelovanje pod nazivom "Bosanski planinci".¹⁷

Politička previranja u muslimanskim sredinama i unutar bivših legijskih struktura pratili su i politički organi KPJ. Tako je Oblasni komitet KPJ za istočnu Bosnu, koji je djelovao iz Vlasenice, u svom pismu od 26. novembra obavijestio Okružni komitet KPJ za Trebavu i Posavinu o diferencijaciji među muslimanskim stanovništvom kao i o prisustvu zelenog kadra na području Međaša i oko Zvornika, uz napomenu da je proces raslojavanja vjerovatno zahvatio i gračanički srez, "sigurno oko (Ibrahima n.p.) Pjanića".¹⁸

Odgovor Okružnog komiteta za Trebavu i Posavinu, koji je 1. decembra 1943. iz Gradačca uputio Džemal Bijedić, potvrđuje da su se već tada preostale legijske grupe u znatnoj mjeri preoblikovale u zeleni kadar, pri čemu je Pjanić sa svojom satnijom jasno označen kao jedan od njegovih organizatora za područje gračaničkog kotara, sa uticajem i prema Gradačcu. Dalje se navodi da su pod parolom "zaštite islama" pojedini lokalni vjerski autoriteti pružili

podršku formiranju zelenog kadra, te da je vršena mobilizacija i prikupljanje sredstava za naoružavanje. Istovremeno se izražava zabrinutost zbog mogućih kontakata sa četničkim strukturama.¹⁹ Ta zabrinutost nije bila bez osnova. Neposredno pred početak njemačke zimske ofanzive na prostoru Trebave i Posavine, 18. decembra 1943. godine u Srednjoj Zelinji sklopljen je sporazum između predstavnika Trebavskog četničkog odreda i jedinica zelenog kadra o zajedničkom djelovanju protiv NOVJ. Ovaj sporazum ukazuje na pragmatične i taktičke oblike saradnje na terenu.

U nastavku zimskih operacija jedinice zelenog kadra učestvovala su u borbenim djelovanjima u okolini Tuzle i oko Gračаницe. Tek po završetku operacija započinje proces organizacionog sređivanja i formalne institucionalizacije tih formacija. Posebnom naredbom Ministarstva domobranstva NDH od 18. januara 1944. godine jedinice zelenog kadra uključene su u novoformirani 10. posadni zdrug sa sjedištem u Tuzli pod imenom "Bosanski planinci". Naredbom je bilo predviđeno formiranje deset bojni, među kojima i Devete bojne u Gračanici.²⁰ Početkom 1944. godine te formacije brojale su

17 Bosanski planinci su prvo bili pod komandom 1. lovačkog zdrug, a zatim u sastavu 10. posadnog zdrug. Decembra 1944. ušli su u sastav 3. gorskog zdrug (sa sjedištem u Gračanici), koji je sa 12. ustaškim zdrugom ulazio u sastav 12. ustaško-domobranske divizije čije je sjedište bilo u Brčkom

18 Prvo oblasno savjetovanje komunista istočne Bosne, „Univerzal“, Tuzla, 1986, str. 130.

19 Arhiv TK Tuzla, 243/4.

20 Zbornik IV, knj. 22, dok. 116, str. 442-443

približno tri hiljade ljudi pod oružjem, iako na pojedinim područjima zbog kontrole teritorije od strane NOVJ nije došlo do njihove pune organizacije.

Tokom boravka jedinica 16. i 17. divizije NOVJ na prostoru Posavine, Trebave i oko Gračanice (kraj januara – početak marta 1944), došlo je do pojačanog raslojavanja unutar jedinica zelenog kadra. Početkom februara Tuzlanski NOP odred dobio je zadatak da svoje jedinice usmjeri prema sektoru Gračanica – Soko – Međeđa, s ciljem da razoruža zelenokadrovске formacije i njihovo ljudstvo mobiliše u Odred i Muslimansku brigadu. O intenzitetu te aktivnosti svjedoči i izvještaj Velike župe Usora i Soli od 2. februara 1944. godine, upućen Glavaru građanske uprave u Zagrebu, u kojem se konstatuje da je "čitavo područje kotarske oblasti u Gračanici pod kontrolom partizana", dok se mjesne legijske posade ne smatraju sposobnim za ozbiljniji protivnapad.²¹

Našavši se u prilično nezahvalnoj situaciji, zapovjednik zelenog kadra na gračaničkom području, Ibrahim Pjanić, po nagovoru nekih uticajnih osoba iz Gračanice, bio je spreman da sa svojom jedinicom pristupi partizanima. U izvještaju komandanta 17. divizije NOVJ od 10. februara 1944. godine, potvrđuje se da je Pjanić s tim

u vezi preko posrednika, tražio sastanak sa komandantom Tuzlanskog NOP odreda Omerom Gluhićem. Kao uputa za odgovor na tu inicijativu, s partizanske strane uslov je bio razoružavanje zelenog kadra i mobilizacija njegovih pripadnika u partizanske jedinice, nakon čega "sa Pjanićem postupiti kao sa narodnim neprijateljem."²² Uz ostale nepovoljne okolnosti, to je unaprijed isključivalo prelazak Pjanića i Pjanićeve jedinice na partizansku stranu. Pa ipak, krajem februara ili početkom marta 1944. u Sokolu, u kući Jasima Begovića, održan je sastanak predstavnika Tuzlanskog NOP odreda, predstavnika zelenog kadra i nekoliko uglednih građana Gračanice koji su zagovarali pristupanje zelenokadrovskih formacija NOVJ. Iako je dogovor bio na dohvatu ruke, Pjanić je definitivno odustao. Glavni razlog za to mogla je biti spomenuta "uputa" s partizanske strane za koju je Pjanić u međuvremenu doznao i definitivno se okrenuo na drugu stranu. Na Oblasnom savjetovanju KPJ za istočnu Bosnu u Bijeljini 29. februara 1944. godine ocijenjeno je da je zeleni kadar u pojedinim krajevima "može se reći likvidiran", zahvaljujući kombinaciji vojnih akcija i političkog rada na terenu, uključujući područje oko Gračanice.²³ Međutim, što se tiče Gračanice, ta procjena

21 Arhiv TK Tuzla, 2810

22 Zbornik IV, knj. 22. dok. 198-199

23 *Prvo oblasno savjetovanje komunista istočne Bosne 1944.* „Univerzal” Tuzla, 1966, str. 145.

nije bila tačna. Naprotiv, procesi su krenuli u suprotnom pravcu. U odsustvu jačih jedinica NOVJ na ovom području došlo je do postepenog konsolidovanja proustaških snaga u legiji, naročito u Sokolu, koje će nešto kasnije biti formalno preoblikovane u ustašku bojnu.

U svim navedenim procesima važnu ulogu imao je zapovjednik Druge satnije Ibrahim Pjanić, mjesni čovjek iz Sokola, čiji je autoritet u lokalnoj sredini očigledno doprinio većoj unutrašnjoj koheziji jedinice. Međutim, njegova kasnija vojno-politička uloga prelazi okvire ove mikrohistorijske analize, koja je prvenstveno usmjerena na ustrojstvo, sastav i transformaciju same satnije "Soko" kao mjesne formacije.

Zaključak

Druga satnija DOMDO "Soko" bila je izrazito lokalna, teritorijalno homogena i generacijski koherentna mjesna formacija. Njena unutrašnja rodovska struktura objašnjava organizacionu stabilnost do jeseni 1943. godine. Masovni administrativni rez 1. novembra 1943. (Z-178) označava institucionalni prijelom, nakon kojeg jedinica ulazi u proces reorganizacije u okviru "Bosanskih planina" (10. posadni zdruk). U daljoj fazi, tokom 1944. godine, dio njenog sastava (u različitim oblicima i preko prelaznih struktura) biva vezan za transformaciju koja kulminira formiranjem 25. ustaške bojne pod za-

povjedništvom Ibrahima Pjanića. U tom smislu satnija "Soko" predstavlja karakterističan primjer mjesne muslimanske posadne formacije čiji je identitet bio snažno vezan za lokalni prostor i mrežu rodbinskih odnosa, a čiji se kontinuitet održavao ponajviše kroz autoritet lokalnog komandnog kadra.

Tabela satnije "Soko" ne predstavlja samo evidencijski dokument nego ključni empirijski temelj za razumijevanje mikro-dinamike jedne ruralne vojne formacije u kontekstu promjenjivih vojno-političkih okolnosti sjeveroistočne Bosne 1942–1944. godine. Ona omogućava pouzdano mapiranje porijekla, starosne strukture, rodovskih klastera i administrativnog prijeloma, dok se interpretacija sudbina pojedinaca (pogibija, nestanak, premještaj, prelaz) mora potkrijepiti dopunskim izvorima, posebno dokumentima zapovjedništava, izvještajima UNS i NOVJ, te lokalnim svjedočanstvima.

Mikrohistorijska analiza Druge satnije "Soko" pokazuje da su mjesne vojne formacije u ratnim okolnostima nastajale na temelju lokalnih društvenih prilika – rodbinskih, komšijskih i teritorijalnih veza – koje su često bile važnije od formalnih vojnih struktura kojima su nominalno pripadale. Upravo zbog takvog lokalnog karaktera sudbina ove satnije ne može se razumjeti samo kroz institucionalne transfor-

macije DOMDO pukovnije i kasnijih formacija, nego prije svega kroz dina-

miku sigurnosnih prilika i političkih kolebanja u samoj lokalnoj zajednici.

SUMMARY

ORGANIZATION AND TRANSFORMATION OF THE SECOND COMPANY "SOKO" OF THE GRAČANICA BATTALION OF HADŽIEFENDIĆ'S LEGION (1942–1944)

The Second DOMDO Company "Soko" was a distinctly local formation, territorially homogeneous and generationally coherent in composition. Its internal kinship-based structure explains the unit's organizational stability until the autumn of 1943. The mass administrative discharge of 1 November 1943 (Z-178) marked an institutional turning point, after which the unit entered a process of reorganization within the framework of the "Bosnian Mountaineers" (10th Garrison Regiment). In a later phase, during 1944, part of its personnel—through various intermediate formations—became involved in a transformation that culminated in the formation of the 25th Ustaša Battalion under the command of Ibrahim Pjanić. In this sense, the "Soko" Company represents a characteristic example of a local Muslim garrison formation whose identity was strongly tied to the local environment and networks of kinship relations, while its continuity largely depended on the authority of local command figures. The roster of the "Soko" Company is not merely an administrative record but a key empirical foundation for understanding the micro-dynamics of a rural military formation within the changing military and political circumstances of northeastern Bosnia between 1942 and 1944. It enables reliable mapping of the soldiers' places of origin, age structure, kinship clusters, and the administrative turning point within the unit, while the interpretation of individual wartime fates (death, disappearance, transfer, or defection) requires corroboration through additional sources, particularly command documents, reports of the UNS and the NOVJ, as well as local testimonies. The microhistorical analysis of the Second Company "Soko" demonstrates that local military formations in wartime conditions often emerged from existing social relations—kinship, neighbourhood, and territorial ties—which frequently proved more significant than the formal military structures to which these units nominally belonged. Precisely because of this strong local character, the fate of this company cannot be understood solely through the institutional transformations of the DOMDO regiment and later formations, but rather through the dynamics of security conditions and political uncertainties within the local community itself.

PRILOG

Evidencijska tabela pripadnika Druge satnije "Soko" gračaničke bojne Hadžiefendićeve legije (1942–1943)

Napomena. Evidencijska tabela sadrži popis 224 pripadnika Druge satnije "Soko", sa osnovnim administrativnim podacima o njihovom porijeklu, godini rođenja te datumu upisa i ispisa iz jedinice. Dokument predstavlja osnovni izvor za rekonstrukciju kadrovske, teritorijalne i generacijske strukture ove mjesne vojne formacije. U transkripciji su zadržani izvorni oblici prezimena i naziva mjesta, dok je ditto-znak ("") prenesen kao ponavljanje prethodnog toponima. (sign. Dokumenta: Vojni arhiv Srbije, NDH, k. 153D/I, f. 2, dok. 45)

Tek. br.	Čin	Prezime i ime (očevo ime)	Rogjen Mjesto Občina Kotar	Dan mjes. godina	Kada upisan	Kada lispisan
1	Stž. nared	Pjanić Ibrahim Habibov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1896.	8.3.42	
2	vodnik	Dizdarević Ibro Uzeirov	"	1910.	"	
3	"	Begović Muhibija Mustafin	"	1910.	"	
4	"	Jahić Smail Aganov	"	1908.	8.7.42	
5	"	Jahić Kasim Omerov	"	1908.	"	
6	"	Spahić Abdurahman Mustafin	Piskavica, Dobarovci, Gračanica	1913.	8.3.42	
7	"	Gadžić Omer Omerov 17	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1913.	"	
8	"	Džinić Adem Hasanov	"	1910.	"	
9	"	Džinić Omer Mujin 216	"	1912.	10.3.42	
10	"	Jahić Zaim Aganov 14	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1915	8.3.42	7/I-44
11	"	Alić Hasan Ibrahimov	Škahovica, Dobarovci, Gračanica	1916	11.3.42	
12	"	Smaić Meho Husin	"	1914	"	

13	razvd.	Huseinović Hasan Huseinov 25	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1902	8.3.42	
14	"	Bešić Atif Jusufov 242	"	1917	"	
15	"	Dugonjić Ibro Sadikov	"	1906	8.7.42	
16	"	Alibegović Ahmet Huseinov 347	Vranovići, Dobarovci, Gračanica	1909	"	
17		Huskić Mujo Hasanov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1910	"	
18	domob.	Avdić Hasan Smailov	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1910	10.3.42	
19	"	Alić Muharem, Alijin	"	1912	"	
20	"	Alić Hrusto Mustafin	"	1912	20.4.42	
21	"	Alibegović Halil Halilov	"	1909	1.9.42	
22	"	Ahmetović Adem Ahmetov	"	1908	20.10.42	1/11-43 Z.178
23	"	Alić Omer Fehratov	"	1910	20.11.42	
24	"	Alić Hasko Mustafin	Škahovica, Dobarovci, Gračanica	1911	11.3.42	
25	"	Ahmuljić Jusuf Bećirov	"	1914	"	
26	"	Ahmetagić Husein Mehmedov	"	1913	"	
27	"	Ahmetagić Osman Mustafin 311	"	1912	2.4.42	
28	"	Ahmetagić Omer Mustafin	"	1907	20.10.42	1/11-43 Z-178
29	"	Ahmetagić Mujo Mehmedov	"	1903	21.10.42	1/11-43 Z-178
30	"	Begović Avdo Mustafin	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1906	8.3.42	1/11-43 Z-178
31	"	Begović Jasim Uzeirov	"	1915	"	
32	"	Begović Hasib Jusufov	"	1913	"	

33	"	Begović Jasim Avdin	"	1910	"	
34	"	Brkić Jusuf Alijin	Piskavica, Dobrovci, Gračanica	1913	10.3.42	
35	"	Begović Zaim Eminov	Sokol, Dobrovci Gračanica	1913	8.3.42	1/11-43 Z-178
36	"	Buljubašić Mustafa Ahmetov	Dobrovci, Dobrovci, Gračanica	1914	10.5.42	
37	"	Bešić Ibrahim Huseinov	"	1907	15.5.42	
38	"	Bešić Hasan Smailov	"	1909	"	
39	"	Bešić Ibraahim Alijin	"	1910	18.5.42	1/11-43 Z-178
40	"	Brkić Mehmed Avdin	Piskavica, Dobrovci Gračanica	1906	8.3.42	
41	"	Begović Hasan Avdin	Sokol, Dobrovci Gračanica	1909	8.7.42	
42	"	Bošnjaković Ibro Mehmedov	"	1905	"	1/11-43 Z-178
43	"	Bešić Agan Hasanov	"	1919	1.9.42	1/11-43 Z-178
44	"	Bešić Husein Jusufov	"	1907	25.9.42	1/11-43 Z-178
46	"	Brkić Osman Avdijin	Piskavica, Dobrovci, Gračanica	1919	20.10.42	
47	"	Bešić Jusuf Mujin	Sokol, Dobrovci, Gračanica	1905	"	1/11-43 Z-178
48	"	Brkić Adem Alijin	Piskavica, Dobrovci, Gračanica	1915	20.7.42	
49	"	Bećirović Ahmet Alin Hasanov	Sladna, Dobrovci Gračanica	1910	20.11.42	
50	"	Begović Jusuf Avdijin	Sokol, Dobrovci, Gračanica	1905	1.2.43	1/11-43 Z-178
51	"	Begović Kadir Avdijin	"	1912	1.4.43.	1/11-43 Z-178
52	"	Dugonjić Huso Sadikov	"	1913	8.3.42	
53	"	Delić Sejdo Osmanov	"	1916	8.3.42	

54	"	Drndić Ibrahim Mehmedov	"	1904	"	
55	"	Drndić Mahmut Mujkin	"	1908	"	
56	"	Drndić Ibrahim Mujin	"	1904	1.5.42	1/11-43 Z. 178
57	"	Delić Mustafa Osmanov	"	1911	8.3.42	
58	"	Dizdarević Mehmed Alijin	"	1910	1.8.42	
59	"	Drndić Ibrahim Mehin	"	1905	20.11.42	1/11-43 Z. 178
60	"	Drndić Mujo Mehin	"	1908	21.10.42	
61	"	Drndić Kasim Osmanov	"	1905	"	
62	"	Drdić Bajro Mustafin	"	1910	1.3.43	1/11-43 Z. 178
63	"	Delić Osman Osmanov	Škahovica, Dobarovci, Gračanica	1914	13.3.42	
63	"	Delić Nuhan Beganov	"	1910	17.4.42	
64	"	Džananović Halil Hasanov	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1919	15.11.42	
65	"	Džananović Jusuf Mehin	"	1919	5.11.42	16/12-43 Z. 178
66	"	Džinić Mehmed Mujin	Sokol, Dobarovci Gračanica	1910	5.8.42	16/12-43 Z. 178
67	"	Džinić Halil Bajrin	"	1910	1.9.42	15/12.43 Z. 183
68	"	Džananović Mujo Smailov	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1900	10.3.42	1/11-43 Z. 178
69	"	Džafić Arif Ibrahimov	"	1915	"	
70	"	Džananović Jusuf Rešidov	"	1912	"	1/11-43 Z. 178
71	"	Džananović Alaga Zaimov	Sokol, Dobarovci Gračanica	1911	10.3.42	20/12-43 Z 188
72	"	Džafić Hasib Selimov	"	1915	"	

73	"	Fatmić Ahmet Osmanov	Džakule, Dobarovci Gračanica	1912	"	
74	"	Fatmić Husein Mustafin	"	1911	10.5.42	
75	"	Gadžić Hasko Omerov	Sokol, Dobarovci Gračanica	1910	8.3.42	
76	"	Gadžić Alija Omerov	"	1913	"	
77	"	Huseinović Zaim Mustafin	"	1915	"	
78	"	Huseinović Agan Mustafin	"	1906	"	
79	"	Hadžiaganović Alija Smailov	"	1915	"	
80	"	Hrvić Bajro Ibrahimov	Piskavica, Dobarovci, Gračanica	1914	10.3.42	
81	"	Hrvić Mesud Hasin	"	1913	"	
82	"	Hadžić Arif Halilov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1914	8.3.42	
83	"	Huskanović Ibrahim Mustafin	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1919	10.3.42	
84	"	Habibović Mustafa Habibov	Džakule, Dobarovci, Gračanica	1912	"	
85	"	Halilović Osman Hasanov	"	1918	"	
86	"	Huseinović Alija Huseinov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1912	20.4.42	
87	"	Hadžić Mujo Alijin	"	1910	15.4.42	16/12-43 Z. 183
88	"	Hodžić Mujo Alijin	"	1914	8.3.42	
89	"	Hodžić Ibro Salihov	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1917	1.8.42.	
90	"	Halilbegović Hasib Mujagin	Gračanica	1914	1.4.42	
91	"	Hamidović Meho Mehin	Piskavica, Dobarovci, Gračanica	1919	21.10.42	1/11-43 Z. 178
92	"	Hadžić Huso Omerov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1912	"	1/11-43 Z. 178

93	"	Hadžić Suljo Omerov	"	1905	23.9.42	
94	"	Hodžić Ahmet Ibrin	Dobarovci, DObarovci, Gračanica	1907	"	
95	"	Halilović Mustafa Mustafin	Džakule, Dobarovci, Gračanica	1910	5.12.42	
96	"	Hadžić Hasan Omerov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1914	1.12.42	
97	"	Habibović Hrusto Habibov	Džakule, Dobarovci, Gračanica	1915	1.4.43	1/11-43 Z. 178
98	"	Hadžić Ibro Halilov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1910	"	1/11-43 Z. 178
99	"	Ibrić Abdulah Ahmetov	Sladna, Dobarovci, Gračanica	1911	20.11.42	
100	"	Iljazović Ibrahim Hasanov	Škahovica, Dobarovci, Gračanica	1913	2.4.42	
101	"	Iljazović Husein Ibrahimov	"	1910	30.3.43	1/11-43 Z. 178
102	"	Jahić Huso Husin	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1915	8.3.42	
103	"	Jusufović Ibrahim Jusin	"	1914	"	
104	"	Jahić Agan Sejdin	"	1907	"	
105	"	Jukić Mustafa Osmanov	"	1912	10.3.42	
106	"	Jukić Bajro Omerov	Džakule, Dobarovci, Gračanica	1913	"	1/11-43 Z. 178
107	"	Jusufović Omer Jusufov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1914	"	
108	"	Jahić Emin Aganov	"	1907	5.5.42	
109	"	Jahić Halil Omerov	"	1901	8.7.42	
110	"	Jahić Mustafa Sejdin	"	1909	"	
111	"	Jahić Ibrahim Omerov	"	1910	"	
112	"	Jahić Ibrahim Selimov	"	1908	21. 10.42	
113	"	Jahić Hasan Sejdin	"	1907	1.9.42	

114	"	Jahić Jusuf Ibrahimov	"	1919	5.10.42	
115	"	Joldić Mustafa Salihov	Sladna, Dobarovci, Gračanica	1907	1.1.43	10/10-43 Z. 176
116	"	Joldić Rešid Salihov	"	1910	"	1/11-43 Z. 178
117	"	Mehanović Hasan Huseinov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1900	8.3.42	1/11-43 Z. 178
118	"	Mehić Redžo Ibrahimov	Džakule, Dobarovci Gračanica	1905	10.3.42	1/11-43 Z. 178
119	"	Mehmedović Mujo Atifov	"	1909	"	
120	"	Musić Ibrahim Halilov	"	1904	"	1/11-43 Z. 178
121	"	Mujačić Fehim Šefkin	Gračanica m.	1920	6.5.42	6/5 Z 1942 ?
122	"	Musić Šahbaz Mujin	Džakule, Dobarovci, Gračanica	1912	20.11.42	
123	"	Mehmedović Hasan Begin	"	1912		
124	"	Musić Hazim Redžin	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1919	1.9.42	16/12- 43 Z. 183
125	"	Musić Hasib Redžin	"	1916	"	
126	"	Musić Muharem Hasanov	"	1909	15.7.42	
127	"	Mujanović Abdulah Huseinov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1910	1.1.43	1/11-43 Z. 178
128	"	Musić Latif Halilov	Dobarovci, Dobarovci Gračanica	1912	1.5.43	1/11-43 Z. 178
129	"	Mulahuseinović Mehmd, Omerov	Škahovica, Dobarovci, Gračanica	1918	3.4.42	
130	"	Mahmutović Selim Sulejmanov	"	1918	9.4.42	
131	"	Mahmutović Ibrahim Osmanov	"	1912	"	1/11-43 Z. 178
132	"	Mahmutović Mahmut, Ibrahimov	"	1915	11.3.42	
133	"	Mahmutović Omer Osmanov	"	1915	"	

134	"	Mahmutović Avdo Mehmedov	"	1906	20.11.42	
135	"	Mahmutović Avdo Osmanov	"	1905	1.8.42	
136	"	Mahmutović Mehmed, Ibrahimov	"	1910	19.3.43	1/11-43 Z. 178
137	"	Nurić Ibrahim Ibrahimov	Sokol, Dobrovci Gračanica	1912	8.3.42	
138	"	Nurić Alija Hanićev	"	1908	"	
139	"	Nurić Jusuf Ibrahimov	"	1912	"	
140	"	Nurić Hasan Pašin	"	1906	"	
141	"	Nuhanović Husein Osmanov	Džakule, Dobrovci, Gračanica	1906	10.3.42	
142	"	Nuhanović Mujo Osmanov	"	1910	"	16.12.43 Z. 183
143	"	Nasić Mustafa Osmanov	Vranovići, Dobrovci, Gračanica	1912	"	
144	"	Nurić MustafaMustafin	Sokol, Dobrovci, Gračanica	1912	1.5.42	
145	"	Nurikić Hasan, Hasanov	Piskavica, Dobrovci, Gračanica	1910	10.4.42	
146	"	Nurić Hasan Omerov	"	1910	1.8.42	
147	"	Nuhanović Nuhan Ibrahimov	Džakule, Dobrovci, Gračanica	1908	25.9.42	
148	"	Nurikić Ibrahim Kasimov	Vranovići, Dobrovci, Gračanica	1906	5.12.42	1/11-43 Z. 178
149	"	Nurić Husein Avdin	Sokol, Dobrovci, Gračanica	1907	1.12.42	
150	"	Nurić Alija Mujin	"	1903	"	
151	"	Nuhanović Hasan Alijin	Džakule, Dobrovci, Gračanica	1919	1.1.43	1/11-43 Z. 178
152	"	Nurkić Emin Muharemov	Škahovica, Dobrovci, Gračanica	1912	9.4.42	
153	"	Nurić Huso Jusufov	"	1911	11.3.42	

154	"	Nurić Alija Jusufov	"	1915	1.8.42	
155	"	Nurić Hasan Jusufov	"	1906	1.9.42	
156	"	Nurkić Kasim Muharemov	"	1914	1.1.43	1/11-43 Z. 178
157	"	Okanović Mustafa Hamidov	"	1916	11.3.42	
158	"	Okić Husein Huseinov	"	1917	"	
159	"	Okić Mustafa Munibov	"	1914	9.4.42	
160	"	Okanović Abid Hamidov	"	1902	1.9.42	10/10-43 Z. 176
161	"	Okić Zaim Huseinov	"	1909	20.10.42	
162	"	Pjanić Alija Habibov	Sokol, Dobarovci Gračanica	1906	8.3.42	1/11-43 Z. 178
163	"	Puškar Jusuf Mustafin	"	1910	25.9.42	
164	"	Puškar Hasan Mustafin	"	1907	20.11.42	
165	"	Puškar Hazim Mujin	"	1914	"	
166	"	Sprečić Adem Husin	"	1914	8.3.42	1/11-43 Z. 178
167	"	Sprečić Alija Alijin	"	1914	"	
168	"	Sumbić Jasim Hasan Smailov Bajrin	"	1914	"	
169	"	Sprečić Halil Jusufov	"	1904	8.3.42	1/11-43 Z. 178
170	"	Spahić Husein Osmanov	Piskavica, Dobarovci, Gračanica	1914	10.3.42	
171	"	Spahić Galib Hasanov	"	1912	"	
172	"	Spahić Smajo Alijin	"	1908	"	
173	"	Strašević Osman Salihov	Sokol, Dobarovci Gračanica	1913	8.3.42	
174	"	Strašević Redžo Mujin	"	1900	"	

175	"	Sehratlić Salih Salihov	Dobarovci, Dobarovci Gračanica	1914	10.3.43	15/12-43 Z. 180
176	"	Strašević Mehmed Salihov	Sokol, Dobarovci Gračanica	1913	8.3.42	
177	"	Suljanović Osman Suljin	Džakule, Dobarovci Gračanica	1909	"	
178	"	Spahić Suljo Omerov	Piskavica, Dobarovci Gračanica	1908	10.3.42	
179	"	Sprečić Smail Alijin	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1908	10.5.42	
180	"	Spahić Muradif Ademov	Piskavica, Dobarovci Gračanica	1912	17.9.42	
181	"	Selimović Hasan Smailov	Džakule, Dobarovci, Gračanica	1905	20.10.42	
182	"	Sumbić Mustafa Hasanov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1900	21.10.42	
183	"	Sehratlić Jasim Mustafin	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1919	20.11.42	
184	"	Sprečić Agan Mujin	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1904	1.1.43	1/11-43 Z. 178
185	"	Sumbić Husein Ibrahimov	"	1902	1.3.43.	1/11-43 Z. 178
186	"	Sumbić Mehmed Hasanov	"	1904	"	1/11-43 Z. 178
187	"	Sprečić Jusuf Jusufov	"	1919	1.1.43	1/11-43 Z. 178
188	"	Smailović Osman Huseinov	Škahovica, Dobarovci, Gračanica	1913	9.4.42	
189	"	Smailović Hasan Mehin	"	1909	30.6.42	
190	"	Smaić Mustafa Ibrahimov	"	1918	1.8.42	
191	"	Softić Ibrahim Mahmutov	"	1910	1.9.42	
192	"	Smailović Jusuf Mehin	"	1913	25.6.42	
193	"	Šarić Mehmed Hasanov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1909	8.3.42	
194	"	Šarić Mustafa Ibrahimov	"	1912	10.4.42	

195	"	Topčagić Jusuf Omerov	"	1912	8.3.42	
196	"	Taletović Hasib Muratov	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1914	"	
197	"	Taletović Mustafa Muratov	"	1915	8.3.42	
198	"	Topčagić Mujo Uzeirov	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1915	"	
199	"	Topčagić Mujo Mehin	"	1915	"	
200	"	Topčagić Adem Huseinov	"	1914	"	16/12-43 Z. 183
201	"	Topčagić Uzeir Uzeirov	"	1913	"	
202	"	Topčagić Mustafa Smain	"	1914	"	
203	"	Toman Anton Jozefov	Dobarovci, Dobarovci, Gračanica	1912	10.3.42	1/11-43 Z. 178
204	"	Toman Jozef Jozefov	"	1914	"	1/11-43 Z. 178
205	"	Topčagić Hasib Mustafin	„?	1909	15.5.42	
206	"	Topčagić Mustafa Suljin	„?	1910	8.7.42	
207	"	Topčagić Alija Husein	„?	1906	"	1/11-43 Z. 178
208	"	Topčagić Mahmut Smailov	„?	1917	"	
209	"	Topčagić Omer Huseiov	„?	1912	"	
210	"	Taletović Adil Mujin	Sokol, Dobarovci, Gračanica	1911	1.8.42	
211	"	Topčagić Hasan Omerov	"	1905	1.9.42	
212	"	Topčagić Suljo Jusufov	"	1919	"	
213	"	Taletović Osman Muratov	"	1908	21.10.42	
214	"	Topčagić Hasan Smailov	"	1908	"	1/11-43 Z. 178
215	"	Umić Ibro Mustafin	"	1906	8.3.42.	

216	"	Umić Husein Ahmetov	"	1910	1.8.42	
217	"	Zahirović Zelenkić Murs. Hasanov	Džakule, Dobarovci Gračanica	1919	10.3.42	
218	"	Zahirović Ahmet Avdin	"	1907	"	
219	"	Zahirović Halil Mustafin	"	1912	"	20/11-42 Z. 125
220	"	Zaketović Meho Alijin	"	1912	20.11.42	1/11-43 Z. 178
221	"	Dizdarević Ibrahim Huseinov	Soko, Dobarovci, Gračanica	1907	15.7.43	1/11-43 Z. 178
222	"	Huskić Herhat Hasanov	"	1912	1.8.43	
223	"	Sumbić Avdo Hasanov	"	1906	1.8.43	1/11-43 Z. 178
224	"	Okanović Ilija Hasanov	Škahovica, Dobarovci Gračanica	1912	1.8.43	1/11-43 Z. 178

Signatura: VA, NDH, k. 153D/I, f. 2, dok 45. – Satnija "Soko" u Gračanici, 1942-1943.
(snimaka 1-29),

